

Fecr Yayınları: 471

HADİS USULÜNÜN GELİŞİMİ
-İbnü's-Salâh'ın Mukaddime'si Özelinde-

Fatih GÜMÜŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Kasım 2021

ISBN: 978-625-8005-15-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HADİS USULÜNÜN GELİŞİMİ

-İbnü's-Salâh'ın Mukaddime'si Özelinde-

Fatih GÜMÜŞ

Ankara 2021

Fatih GÜMÜŞ

05.07.1984 yılında Artvin'in Borçka ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Rize Ardeşen Merkez Alparslan İlköğretim Okulunda 1995 yılında tamamladı. 2002 yılında Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesinden mezun oldu. 2004 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesinde öğrenime başladı. Aynı yıl Rize'nin bir ilçesinde imam-hatip olarak göreve başladı. 2008 yılında İlahiyat Fakültesinden mezun oldu, 2011 yılında Temel İslam Bilimleri Hadis Dalında "Muhammediye" Adlı Manzum Eserdeki Hadislerin Tahrir ve Değerlendirmesi adlı yüksek lisans tezini bitirdi. Aynı yıl Temel İslam Bilimleri Hadis Dalında doktora başladı. 2010-2012 yılları arasında Rize Yusuf Karali İhtisas Eğitim Merkezinde kursiyerlik yaptı. 21.02.2012 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi alanında öğretim görevlisi olarak atandı. 2014 yılında aynı üniversitenin İlahiyat Fakültesine naklen öğretim görevlisi olarak atandı. 2020 yılında *Hadis Usûlünün Gelişiminde İbnu's-Salah'ın Mukaddimesi'nin Yeri* adlı çalışmasıyla doktor unvanını aldı. Hadis alanında çalışmalarına devam eden yazarın çeşitli bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır.

Evli ve dört çocuk babasıdır.

*Üzerimde büyük emekleri bulunan
merhum Babam, Amcam ve Dedemin Aziz Hatırasına...*

ÖN SÖZ

Hadis usulü, Hz. Peygamber'e (sa) nispet edilen haberlerin doğruluğunun tespitini merkeze alarak İslâm'ın temel kaynaklarından biri olan Sünnet'i aslına uygun bir şekilde, sonraki nesillere aktarmayı hedefleyen bir ilim dalıdır. Her ilim dalının mühim eserleri olduğu gibi hadis usulü ilminin de en önemli eserlerinden birisi İbnü's-Salâh'ın *Muḳaddime* ismiyle şöhret bulmuş *Ma'rifetü envâ'i 'ilmi'l-ḥadîṣ* adlı kitabıdır. Kendisinden sonra, neredeyse bütün hadis usulü eserlerine kaynaklık eden *Muḳaddime*'yle ilgili bazı çalışmalar olmakla birlikte, hadis usulünün gelişimindeki yerini tespite yönelik çalışmaların bulunmamasını önemli bir eksiklik olarak görmekteyiz. "*İbnü's-Salâh'ın Muḳaddimesinin Hadis Usulünün Gelişimindeki Yeri*" adlı bu çalışmamızın, bu eksikliği giderme noktasında önemli bir adım olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamız; İbnü's-Salâh'a Göre Tashiḥ ve Taz'îf, İbnü's-Salâh'a Göre Cerḥ ve Ta'dil, İbnü's-Salâh'a Göre Rivayet Tahammül Yolları ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Birinci bölümde; sahiḥ, hasen ve zayıf hadislerle ilgili ıstılahlar ele alınarak *Muḳaddime*'nin söz konusu ıstılahlar çerçevesinde hadis usulündeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde; adalet ve zabt, cerḥin müfesser olması, meçḥul raviler, bidatçı râvilerin durumu, cerḥ ta'dil lafızları gibi konular bağlamında *Muḳaddime*'nin hadis usulündeki yeri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise rivayet tahammül yolları *Muḳaddime*'nin hadis usulündeki yeri bağlamında ayrıntılarıyla işlenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen ve tezin her safhasında rehberlik eden danışman hocam Prof. Dr. Yavuz KÖKTAŞ'a, çalışma esnasında katkı ve desteklerini gördüğüm. Doç. Dr. Halil İbrahim TURHAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah AYGÜN'e ve Dr. Öğr. Üyesi Recep ERKOCAASLAN'a, çalışmamı okuyarak eleştiri ve tekliflerde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Abdulvehhab GÖZÜN'e, Dr. Öğr. Üyesi Recep ERTUGAY'a, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TAŞ'a ve Dr. Öğretim Üyesi Abdulrahman ACER'e, tez yazımıyla ilgili teknik işler hususunda önemli katkılar sağlayan Ali Haydar BÖLÜKBAŞ'a, *Muḳaddime*'yi benimle birlikte baştan sona okuyarak bana destek olan Abdullah YILDIZ'a, bu günlere gelmemde çok büyük emekleri

olan annem Ehtibar ve rahmetli babam Önder GÜMÜŞ'e, çalışmam vesilesiyle kendilerine yeterli vakit ayıramadığım, fakat buna rağmen gösterdikleri sabır ve verdikleri destekten dolayı sevgili eşim Rukiye ve çocuklarım Belkıs, Ravza Betül, Saliha ve Ahmed Zeyd'e teşekkürü borç bilirim.

Fatih GÜMÜŞ

RİZE/2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
KISALTMALAR-----	11
GİRİŞ-----	13

BİRİNCİ BÖLÜM

İBNÜ'S-SALÂH'A GÖRE TASHİH ve TAZ'ÎF-----	19
I. SAHİH HADİS-----	19
A. Muttasıl-----	20
B. Müsned-----	24
C. Şâz-----	31
D. Muallel-----	40
E. Adalet ve Zabt-----	51
II. HASEN HADİS-----	51
III. ZAYIF HADİS-----	78
A. Seneddeki Inkıtâ Sebebiyle Zayıf Hadis Çeşitleri-----	79
1. Mürsel-----	80
2. Mu'dal-----	95
3. Muallak-----	101
4. Müdelles-----	109
B. Râvideki Kusur Sebebiyle Zayıf Olan Hadisler-----	121
1. Mevzû-----	121
2. Müdrec-----	135
3. Münker-----	147

İKİNCİ BÖLÜM

İBNÜ'S-SALÂH'A GÖRE CERH ve TA'DİL-----	161
I. ADALET ve ZABT-----	162
II. CERHİN MÜFESSER OLMASI-----	180
III. MEÇHUL RÂVİLER-----	190
IV. BİDATÇİ RÂVİLERİN DURUMU-----	205
V. CERH TA'DİL LAFIZLARI-----	215

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBNÜ'S-SALÂH'A GÖRE RİVAYET TAHAMMÜL YOLLARI-----	225
I. SEMÂ-----	225
II. KIRAAT (ARZ)-----	236

III. İCÂZET -----	243
IV. MÜNÂVELE-----	252
V. MÜKÂTEBE-----	260
VI. İ'LÂM-----	265
VII. VASİYET -----	269
VIII. VİCÂDE-----	271
SONUÇ -----	277
KAYNAKLAR -----	280